הכא בקטלא עסקינן °דאשה חונקת את עצמה דניחא לה שתראה כבעלת בשר: ר' יהודה אומר של צמר ושל שער אין חוצצין מפני שהמים באין בהן: אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהודה בחוטי שער א)א"ל אביי הלכה מכלל דפליגי וכי תימא אי לאו דשמעינן מתנא קמא דאיירי בחוטי שער איהו נמי לא הוה מיירי ודילמא כשם קאמר להו כי היכי דמודיתו לי בחוטי שער אודו לי נמי בחוטי צמר ב)איתמר אמר רב נחמן אמר שמואל [א]מודים חכמים לרבי יהודה בחוטי שער תניא נמי הכי חוטי צמר חוצצין חוטי שער אין חוצצין ר' יהודה אומר של צמר ושל שער אין חוצצין אמר רב נחמן בר יצחק מתניתין נמי דיקא ג)דקתני יוצאה אשה בחוטי שער בין משלה בין משל חברתה מני אילימא רבי יהודה אפילו חוטי צמר נמי אלא לאו רבנן היא וש"מ בחוטי שער לא פליגי ש"מ: לא בטוטפת: מאי טוטפת א"ר יוסף חומרתא דקטיפתא א"ל אביי [ב]תהוי כקמיע מומחה ותשתרי אלא אמר רב יהודה משמיה דאביי ד)אפוזיינו תניא נמי הכי [ג]יוצאה אשה בסבכה המוזהבת ובטוטפת ובסרביטין הקבועין בה איזו טוטפת ואיזו סרביטין א"ר אבהו טוטפת המוקפת לה מאזן לאזן סרביטין המגיעין לה עד לחייה אמר רב הונא עניות עושין אותן של מיני צבעונין עשירות עושין אותן של כסף ושל זהב: ולא בכבול: אמר רבי ינאי כבול זה איני יודע מהו אי כבלא דעבדא תנן אבל כיפה של צמר שפיר דמי או דילמא כיפה של צמר תנן וכ"ש כבלא דעבדא ה)אמר רבי אבהו מסתברא כמ"ד [ד]כיפה של צמר תנן ותניא נמי הכי יוצאה אשה בכבול ובאיסטמא לחצר ר"ש בן אלעזר אומר ו)אף בכבול לרה"ר כלל °אמר רשב"א כל שהוא למטה מן השבכה יוצאין בו כל שהוא למעלה מן השבכה אין יוצאין בו מאי איסטמא א"ר אבהו ביזיוני מאי ביזיוני אמר אביי אמר רב כליא פרוחי ת"ר ז)ג' דברים נאמרו באיסטמא [ה]אין בה משום כלאים [ו]ואינה מטמאה בנגעים ואין יוצאין בה לרה"ר משום ר"ש אמרו אף אין

בקטלא עסקינן. בגד חשוב לתלות בצוארה כנגד לבה שלא יפול מה שהיא אוכלת על בגדיה ויש לו מקום שנים כעין שעושים למכנסים ותוחב בו רצועה רחבה ומוללתו סביב הרצועה שהבגד רחב הרבה וקושרת הרצועה סביב צוארה וחונקת עצמה בחוזק כדי שתהא בשרה בולטת ותראה בעלת בשר ומתוך שהרצועה חלקה ורחבה אינה מזיקתה: **מכלל דפליגי.** בתמיה והא ת"ק לא איירי בשערה. שמע מינה בשער מודה דלא מיהדק על גבי שער: **דילמא.** האי דאדכר שער: **כשם קאמר להו.** כשם שאתם מודים לי בחוטי שער אודו לי בחוטי צמר (א): **חומרתא דקטיפתא.** קשר שעושין לרפואות קיטוף עין רע שלא תשלוט: **ותיהוי לקמיע מומחה.** דקתני מתני' ח) ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה הא מומחה שפיר דמי: **אפוזייני.** פרונטי"ל של זהב: **סבכה.** קופיי"ה דאי שלפא ליה מיגליא ראשה: **המקפת.** את הפדחת מאזן לאזן: **המגיעים עד לחייה.** על ראשה כורכתו ותולה לה על לחייה מכאן ומכאן: **אי כבלא דעבדא תנן.** חותם שעושין לעבד בכסותו לסימן הוכחה שהוא עבד ובההוא קתני מתני' דשפחה לא תצא בו: **אבל כיפה של צמר.** ככובע שתחת השבכה דמקרי נמי כבול ומתקשטת בו: **שפיר דמי.** דכיון דמיגליא שערה לא שלפא ומחויא: **או דילמא כיפה תנן.** דלא תצא דחיישינן דילמא שלפא ומחויא מתחת השבכה ואינה מגלה וכל שכן כבלא דעבדא: **בכבול ובאסטמא.** לקמיה מפרש מאי אסטמא ומדקתני כל שהוא למטה מן השבכה ש"מ כיפה תנן: **כליא פרוחי.** מצנפת קטנה לאחר קישוריה שקולעת ראשה וכסתה ט) יש שערות קטנות שיוצאין חוץ לקישוריה והן נקראין פרוחי על שמפריחין ויוצאין לחוץ ואוגדתן לתחת קישוריה ע"י מצנפת קצרה: **כליא.** מונעת אותן שערות מלצאת: **אין בה משום כלאים.** שעשויה כמין לבד שקורין פולטר"א ואינה טוויה: **ואינה מטמאה בנגעים.** מהאי טעמא גופיה דגבי נגעים כתיב נמי בגד י) ויליף מכלאים שוע וטווי:

הכא בקטלא עסקינן. תימה דמשמע דקטלא טעמא משום חציצה וא"כ אמאי תני (ב) במתניתין בסיפא[א] בהדי חוטי צמר ברישא הוה ליה למיתנייה. ואומר רשב"א דקטלא נמי דבר של נוי הוא ויש לחוש דילמא שליף ומחויא ומיירי מתני' ברפוי דליכא חציצה ולכך אין לאוסרו אלא משום תכשיט אבל ברייתא דהכא איירי במיהדק דליכא למיחש דילמא שלפא שאינה מסירה לפי[ב] שלא תראה בעלת בשר וא"ת ומאי דוחקיה לאוקמא ברייתא משום חציצה לוקמא ברפוי ומשום משלפא כמתני' וי"ל דברייתא משמע ליה דטעמא משום חציצה דומיא דרישא דקתני הבנות יוצאות בחוטין שבאזניהם דלא איצטריך[ג] דליכא למיחש דילמא שלפא ומחוייא דפשיטא הוא דמאי נוי שייך בחוטין אלא איצטריך לאשמעינן דאין בו חציצה ואינה מסירתן בשעת טבילה וה"נ סיפא[ד] טעמא משום חציצה: **תניא** נמי הכי כו'. מדתני (ג) וסרביטין הקבועים בה ודרך לקבוע אפזיינו בסבכה אבל חומרתא דקטיפתא אין קובעין: **אי** כבלא דעבדא תנן. תימה[ה] אי כבלא דעבדא תנן אמאי קתני טפי גבי[ו] אשה[ז] וי"ל[ח] דבעי למיתני בסיפא דמתני'[ט] יוצאה בכבול ובפאה נכרית לחצר[י] ופאה נכרית לא שייכא אלא באשה וא"ת אמאי לא תני נמי ברישא פאה נכרית בהדי כבול דאין יוצאין בה לרה"ר ויש לומר דמילתא דפשיטא היא דאסור לצאת בה לרה"ר דודאי משלפה משום דמחכו עלה וא"ת [יא]אי כבלא דעבדא תנן אמאי שרי בחצר טפי משאר דברים אבל אי כיפה של צמר תנן ניחא דשרי בחצר שלא תתגנה על בעלה כדמפרש עולא לקמן (דף סד:) וי"ל דכבלא דעבדא שרי כדי לעשות בו קורת רוח לרבו שאם היה כל היום בלא כבול אפילו בחצר בדבר מועט שיעשה העבד כנגד רבו סבור רבו[יב] שדעתו למרוד בו ואתי לידי קטטה ולקמן כ) דפירש"י דבסיפא מודו כ"ע דכבול כיפה של צמר היא[יג] קשה לר"י דהא משמע הכא למ"ד כבלא דעבדא תנן שרי כיפה של צמר אף לרה"ר[יד]: **אין** בה משום כלאים. פרש"י משום שאינה טווי וריב"א אומר דמשום הכי אין להתיר דהתנן ל) הלבדים אסורין מפני שהן שועין[טו] אלא משום דאיסטמא דבר קשה הוא ובדבר קשה לא אסרו רבנן משום כלאים כדאמר בפרק קמא דביצה (דף טו. וסס) א"ר הונא בריה דרב יהושע האי נמטא גמדא דנרש שריא אע"ג דאמר לבדים אסורין האי שריא לפי שהיא קשה וכן משמע ביומא פרק בא לו (דף סט.) רב אשי אמר בגדי כהונה קשין הן ולכך שרי להציע תחתיהם כי הא דאמר רב הונא בריה דרב יהושע האי נמטא גמדא דנרש שריא וקשה לר"ת [טז]דאמרינן בפ"ק דערכין (דף ג:) הכל חייבים בציצית כהנים לוים וישראלים ופריך פשיטא ומשני כהנים איצטריך ליה סד"א הואיל[יז] ואישתרי כלאים לגבייהו כו' לא ליחייבי והשתא היכי אישתרי להו והא בגדי כהונה קשין הן וכה"ג לישראל נמי שרי ואומר ר"ת דדבר שהוא שוע טווי ונוז [ובדרך מלבוש והעלאה] דאסור מן התורה אין חילוק בין רך לקשה דבכל ענין אסור מן התורה אבל בכלאים דרבנן כגון לבדים שאינם[יח] אלא שוע[יט] שרי בקשין אפילו ללבוש כיון דאין בהו כלאים אלא מדרבנן ובגדי כהונה נמי[כ] כיון דשרי מדאורייתא מ) להציע תחתיהן[כא] כדתניא לא יעלה עליך אבל אתה מותר להציעו תחתיך אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן כו'[כב] שרי אפילו מדרבנן כיון דקשין הן דבקשין לא גזרו רבנן כלל ובדבר רך נמי היכא דלא שכיח כריכה מותר להציעו תחתיך כגון מרדעת החמור וכרים וכסתות ומילי אחריני דחשיב במס' כלאים[כג] ועל אותן קוטש פורפונטש[כד] השיב ר' יצחק שאם יש בתוכן בלאי בגדים של צמר ושל פשתן ונתחב בהן המחט שתי תפירות[כה] דאסורין בהעלאה אפילו חוט התפירה של קנבוס או של משי שלא התירו כרים וכסתות[כו] אלא בהצעה אבל בהעלאה לא אבל אם אין בתוכן רק גיזי צמר יכול להיות דמותר אף בהעלאה שאין חוט התפירה מחברן לבגד כלל אלא שמחבר שני הבגדים של פשתן שהן כסוי הקוטש משני צדדין ומתוך כך מתהדק הצמר שבינתיים[כז] ואין זה חיבור כחיבור אריג או תפירה או קשירה דבמה בהמה: **ואינה מטמאה בנגעים.** קשה לר"י מאי איריא בנגעים אפי' במת ושרץ לא מטמא דבעינן טווי ואריג כדאמר לקמן (דף סד.) ואומר ר"י דמטמאה במת ושרצים מק"ו דפכין קטנים שטהורין בזב וטמאים במת ושרץ איסטמא שטמאה בזב דשייך בה מדרס כדאמר (כלים פרק כ"ח משנה ה) כפה[כח] שנתנתו לס"ת טהור מן המדרס אינו דין שיטמא במת ושרץ ובערוך[כט] פי' איסטמא[ל] חתיכה של בגד מוזהב וקבועין בה אבנים טובות ומרגליות ולפ"ז ניחא דמטמאה במת ושרצים כשאר תכשיט אבל בנגעים לא שאין הבגד עיקר כ"א הזהב והאבנים טובות ומהאי טעמא נמי אין בה משום כלאים:

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פ"ב מהל' מקואות הלכה ה סמג עשין רמח טור וש"ע יו"ד סי' קצח סעיף ד:

ו ב (מיי' פי"ט מהל' שבת הל"ד) טוש"ע א"ח סי' שג סעיף טו:

ז ג מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה יו"ד סמג לאוין סה טור וש"ע א"ח סי' שג סעיף ג:

ח ד מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ג:

ט ה מיי' פ"י מהל' כלאים הלכה כ סמג לאוין רפג טור וש"ע י"ד סי' שא סעיף יד:

י ו מיי' פי"ג מהל' טומאת צרעת הלכה א:

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כשם קאמר וכו' לצמר הס"ד ואח"כ מה"ד אלא מודים איתמר כו' ה"ג בספר הישן הס"ד ונ"ב שהוא ס"א: (ב) תוס' ד"ה הכא וכו' אמאי תני לקטלא במתניתין: (ג) ד"ה תניא וכו' מדתני ובטוטפת וסרביטין:

◆

מוסף תוספות

א. בתר דקתני ולא תטבול בהן. ריטב"א. ב. שמתביישת. תוס' הרא"ש. ג. למיתני. תוס' הרא"ש. ד. דקתני ולא בחבקין שבצואריהן הוי. תוס' הרא"ש. ה. [ל]ר"ת ז"ל ותפשוט ליה דכיפה של צמר תנן. ריטב"א. ו. תכשיטי. ריטב"א. ז. ולא תני לה גבי תכשיטי איש. ריטב"א. ח. משום. תוס' הרא"ש. ט. שריותא דידיה בחצר בהדי פאה נכרית כדקתני (לקמן סד:). ריטב"א. י. דליכא מידי דמשתרי בחצר אלא כבול ופאה נכרית. ריטב"א. יא. דהא אמרינן לקמן (סד:) כל דבר שאסרו חכמים לצאת לרה"ר אסור לצאת בחצר חוץ מכבול ופאה נכרית וכו' אלמא כבול כיפה של צמר הוא [דהרי]. ריטב"א. יב. דמשום דלית ליה חותם הוא רואה עצמו בן חורין. רשב"א. יג. מדמפרש טעמיה בגמ' כדי שלא תתגנה על בעלה. רשב"א לקמן סד: יד. וא"כ הו"ל למפרך מינה לשמואל דאמר בכבול דרישא כבלא דעבדא, אלא [ההיא] נמי לשמואל כבלא דעבדא הוא ולדידיה לאו משום האי טעמא שרו ליה אלא משום קטטה. רשב"א לקמן סד: [ועיי"ש בתוס' רי"ד]. טו. אלמא אע"ג דלא הוי טווי ואריג אסירי מדרבנן. תוס' רי"ד. ואילו הכא קתני אין בה משום כלאים דמשמע דאפילו כלאים דרבנן ליכא. ריטב"א. טז. מהא. תוס' הרא"ש. יז. וכתיב לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך מאן דלא אישתרי גביה כלאים מחייב במצות ציצית והני כהני הואיל. תוס' הרא"ש. יח. טוין. הגהות מרדכי סימן ת"ס. יט. בלבד, יש חילוק בין רך וקשה [ולכן]. תוס' הרא"ש. כ. אע"ג דבגדי כהונה כלאים דאורייתא הן. חי' הר"ן. כא. אפי' ברכין. תוס' הרא"ש. כב. שמא תיכרך נימא על בשרו כדאיתא במסכת ביצה (יד.). ריטב"א. כג. שמותר להציען תחתיו משום דהצעה ליתא אלא מדרבנן ובהנהו דהתם לא שכיח בהו כריכה. נמצא פסקן של דברים, דקשין דאורייתא [שוע טווי ונוז], בהעלאה אסירי מדאורייתא ובהצעה שרו אפילו מדרבנן, וקשין דרבנן [שאינם שוע טווי ונוז], בין בהצעה בין בהעלאה שרו אפילו מדרבנן. כד. פי' ר"ן. כה. לפי סדינין המחוברין יחד וביניהם צמר גפן או בלאי בגדים והמחוברין ע"י תפירות. מרדכי סימן תמ"ס. כו. כמנדלי סי' שמ"ס הגה"ה: אם יש בתוכו בלאי בגדים של צמר ונתחב המחט בהן ובסדינין של פשתן שמצד חוץ ויש בהן ב' חתיפות. מ"ז מהרש"ל ומהר"ס. כז. דלא שכיח בהו טובא כריכה נימא. מרדכי סימן תמ"ס. כח. ואם היתה נפתחת לא היתה הצמר נדבק לבגד מחמת תפירה זו. מרדכי סימן תמ"ס. כט. וה"ג חזי (חולין קכט.) בכופת שאור שייחדה לישיבה טמאה מדרס. למעזין. כט. [ערך אסטמא]. ל. מין תכשיט הוא ולא יוצאין בה אלא. אור זרוע ח"ב שבת סימן פ"ד אות ג. [וע' הגהות מהרש"ם].

מסורת הש"ס

א) [לקמן קו: וש"נ], ב) ס"א אלא מודי' אתמר אמר רב יוסף אמר ר"י אמר שמואל, ג) לקמן סד:, ד) פי' צין [ובערוך ערך אב פי' אב זיינא], ה) ס"א איתמר רב אמר כיפה של צמר תנן ושמואל אמר כבלא דעבדא תנן אבל כיפה של צמר שפיר דמי, ו) בכבול אף לרה"ר כצ"ל, ז) [תוספ' פ"ה], ח) [לקמן ס.], ט) בס"א: וכסותה, י) [ויקרא יג], כ) [דף סד:], ל) [פ"ט מ"ט דכלאים], מ) להציע כלאים תחתיהן כצ"ל

◆

גליון הש"ס

גמ' דאשה חונקת את עצמה. ומזה הטעם נקרא קטלא. הרע"ב פי"א מ"ח דכלים: שם כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר כל שהוא למטה מן השבכה. לקמן דף סה ע"א:

◆

לעזי רש"י

פרונט"ל. נזר קישוט המונח על המצח.

קויפ"א. שביס עשוי רשת.

פולטר"א [פילטר"א]. (מצע) לֶבֶד (עשוי מחומרים, שהם רק כבושים ביחד, ולא ארוגים).

◆

מוסף רש"י

יוצאה אשה בחוטי שער. שקולעת בהן שערה (לקמן סד:). **בין משלה.** תלושין (שם). **למטה מן השבכה.** כגון כיפה של צמר, יוצאין בו. דלא חיישינן דילמא שלפא ומחויא, דמיגלי שערה ומגניא בה שהשבכה נוי הוא לשער (לקמן סה.).

◆

רב נסים גאון

פרק ששי במה אשה

תנו רבנן שלשה דברים נאמרו באיסטמא וכו'. לדברי תנא קמא אין בה משום עטרת חתנים, ולדברי ר' שמעון בן אלעזר אין בה משום עטרת כלות, הוא מחמת הטעם שאמרו במס' סוטה בפרק האחרון בפולמוס של אספסינוס גזרו על עטרות חתנים, בפולמוס של טיטוס גזרו על עטרות כלות. ובפ' א' מן גיטין אמרו אמר ליה ריש גלותא לרב הונא כלילא מנלן דאסיר. אמר ליה מרבנן דתנן בפולמוס של אספסינוס קיסר גזרו על עטרות חתנים ועל האירוס. אדהכי קם רב הונא לאיפנויי, אמר ליה רב חסדא קרא כתיב כה אמר ה' הסר המצנפת, וכי מה מצנפת אצל העטרה, לומר לך בזמן שהמצנפת בראש כהן גדול תהא עטרה בראש חתנים, נסתלקה מצנפת מראש כהן גדול תסתלק העטרה מראש כל אדם. אדהכי אתא רב הונא אשכחינהו דהוו יתבי וקאמרי להא שמעתא, אמר להו האלהים מדרבנן הוא דאסור.

◆

רבינו חננאל

בקרטלא ומשום דאשה חונקת עצמה כדי שתראה בעלת בשר. פירש רב יוסף טוטפת חומרתא דקטיפתא, יש מי שאומרים כי הוא ממיני מרגליות שתולות הנשים בצואריהן משום עין רעה, ונדחו דבריו. ואיתוקמא מאי טוטפת אבזייני, כלומר אב שיש בו מינין הרבה, כי מינין תרגום [זנין] דכתיב [דניאל ג] זני זמרא, פירוש כל מיני זמר והיא נקראת טוטפת מפני שנותנת למעלה מן המצח במקום הטוטפת, כדתניא יוצאה אשה בסבכה המוזהבת ובטוטפת ובסרביטין, ואוקמה ר' אבהו טוטפת המוקפת מאוזן לאוזן, סרביטין המגיעין לה עד לחייה. ולא בכבול. אוקמה ר' אבהו כיפה של צמר, דייקינן דכתני בכבול ובאיסטמא לחצר, ר' שמעון בן אלעזר אומר אף בכבול לרה"ר כו'. דייקינן דכבול דומיא דאיסטמא מה איסטמא כיפה אף כבול כיפה, וכדגרסינן [חולין קלח.] כיפה של צמר היה מונח בראש כ"ג ועליו הציץ נתון שנאמר ושמת אותו על פתיל תכלת, ולא חוטין גדילין מעשה עבות דחבקין כשתים ושלש אצבעות כגון אבנט. ולית הילכתא כשמואל דאמר בכבלא דעבדא, דאין עושין דבר של תורה להקל מספק, אלא הכבול שאסרו משום דאית ביה כיפה של צמר, וכ"ש כבלא דעבדא שאסור. איצטמא היא ביזיון, כלומר חוטין הרבה ממיני צבעונין ותולין אותן בפני הכלה שלא יצערוה הזבובין, שמתביישת להסיר הזבובין מעליה, ותולין זה בפניה, ונקראת כליא [דיבדין] והיא כגון אותה ששנינו [מדות פ"ד מ"ו] אמה כולה עורב, לפי שמקדש [הראשון] שהיתה קדושתו של בית הקהל והיתה השכינה שרויה בה לא היו עופות פורחות עליו, אבל במקדש שני פחדו שמא אין קדושתו כקדושה ראשון, ושא יפרחו העופות על המקדש ויפליכו בו של טומאה, ועשו צורה להבריח העופות מגגי ההיכל וקראו אותה כולה עורב, כלומר זו מונעת העורבים מלפרוח בגג ההיכל. וזו צורה כדרך שעושין עכשיו שומרי הזרעים. ת"ר שלשה דברים נאמרו באיצטמא, אין יוצאין בה לרה"ר לפי שאינה כלי וכמשאוי חשוב, ואין בה משום כלאים לפי שאינה אריג, ואינה מטמאה בנגעים שאין בה שתי וערב. [אמר] רב הונא טוטפת, עניות עושות של מיני צבעונין, עשירות עושות אותן של כסף ושל זהב.

והאמר